

CADILARIN «MACBETH»İ

[Shakespeare'in MACBETH Oyunundan uyarılama]

Çeviren : Sabahattin Eyüboğlu

YAZAN VE YÖNETEN : MÜGE GÜRMAN

TEKNİK SANAT EKİBİ

Çevre Düzeni : Arhan KAYAR
Giysi ve Aksesuar : Nihal G. KOLDAŞ
Deniz BİLGESÜ
Cana DÖLAY

VE TÜM OYUNCULAR

Percussione : Zafer ~~DEK~~ **ÖĞÜZ**
Asistanlar : Levent ÖKTEM
Ahmet GÜNGÖREN

OYUNCULAR (CADILAR)

Deniz BİLGESÜ	Emre BAYKAL
Hülya ARSLAN	Önder GÜVENÇ
Türkan KUTAL	Savaş AYKILIÇ
Eşber ÇELİK	Kadir ÇITAK
Cana DÖLAY	Yavuz KUTAL
Zeynep TÜRKALİ	Arhan KAYAR
Nihal G. KOLDAŞ	Mehmet E. ÖZACAR
Necla Ceysu KOÇAK	Alp GİRİTLİ
Oya FİLİZ	Mehmet ERGEN
Fatoş SEZER	Kubilay ZERENER
Osman DENKER	

BİLSAK
BİLİM/SANAT/KÜLTÜR HİZMETLERİ KURUMU

OYUN VE YORUM ÜSTÜNE

Shakespeare'in «Macbeth» oyunundan yola çıkarak, yeni bir kurguyla yazdığım «Cadıların Macbeth'i» adlı yapıtta; özgün oyunda küçük ama önemli rolleriyle, Macbeth'in cadıları olarak bilinen «cadılar», oyunun baş kişilerine dönüştürülmüş; özünde iktidar motifinin işlendiği Macbeth ve Lady Macbeth'in öyküsü, bu yeni yorumla, oyun kişilerinin tümünden çok daha önem kazanan cadılarla çerçevelenmiştir.

«İyi ama, niçin?..» ilk karşılaşacağım sorulardan biridir sanırım. «Neden Cadıların Macbeth'i»?.. Her şeyden önce bu çerçeveleme-biçimsel bir yenilik ve süsten öte-oyuna toplumsal ve psikolojik bakış açılarıyla, öze dayalı yeni boyutlar getirebilme ve günümüze değgin daha etkileyici kılabilme isteğine hizmet etmiştir. Yine bu isteği bende; Shakespeare'in, bitmez olanakları içeren eşsiz anlatımı ve hiçbir zaman eskimeyecek özüyle «günümüze birkaç kez daha, ama yeniden değerlendirilerek getirilmesi gerektiği» düşüncesi doğurmuştur.

Yorum için;

Yeni kurgusu ve sahnelenişiyle birlikte, oyunun merceğinden bakan *cadıların*, dünyaya ve dünyayı bir cadı kazanı durumuna getirmiş insanlara başkaldırısıdır diyebiliriz. Kendilerine yüklenen kötülük kamburunun keyfini sürer gibi gözükürler. Oysa, alaycı ve falcı tutumlarının altında kötücül olmaktan öte, sorumlu bir uyarma isteği yatar. İnsanların yüz ters ettiklerini, tersinden yüz ederek onlara geri gönderme çabasındadırlar. Gerçekte dünya çılgıncadır. Cadılar, bu

çılgın dünyanın, espirili ve etkileyici (tepkisel olduğu için daha da çılgın gözükür) yansıtmacıları olarak düşünülmüştür. Oyun; bu cadı kazanı gerçeğinin, cadıların fantastik aynasındaki yansıması olacaktır. Yalnız bu ayna öyle tutulacaktır ki, gerçeğin görülmeyen boyutlarını da gösterebilecektir.

Cadıların Macbeth'inde, cadılar; kendilerince yorumlayıp aralarında oynadıkları bir «Macbeth» oyunu sergilerler sanki. Oyun içinde oyun düzeni, içiçe geçmiş biçimiyle sürer. Oyunu oynarlarken bir yandan da oyun kişilerine ve oyunun geçtiği düzene, dışarıdan ve eleştirel bakışlarını sokarlar. Oyunda yer yer cadılar ve oyun kahramanları birbirine karışırlar. Çünkü gerçekler de karmaşa içindedirler; «iyi» ve «kötü» karışmış, ayırılmaz olmuştur. Her şey, oyundaki havalardan denli sisli pusludur ve kallesizliği gizler. Cadıların sözünü ettikleri iğrençleştirilmiş doğa parçaları (işkembe, domuz kanı, kurbağa gözü, tuhaf sözcükler vb..) onlara yaraşır gibi gözükürken, gerçekte insan doğasının iğrençleşmiş, yozlaşmış, kötücül duygu, düşünce ve isteklerinin simgeleridirler.

Bu falcı varlıklar, fala inanışla da alay ederler. Fal, onlar için keskin bir uzağı görme yetisidir. Doğaya yabancılaşmamış ve hayvanlar denli güçlü bir seziiyle sağlamlanmış bu *yeti*; çok yönlü ve kuşkucu bakabilme, neden-sonuç ilkeleriyle beraber dialektik düşünme yoluyla sağlanır. Gerçekte, hiçbir olayı ve ayrıntıyı atlamadan, genel ve özeldeki boyutlarıyla değerlendirmekte olduğu düzenin işleyişini bilen her sağduyulu ve akıllı kişi, bir sonraki olacakları önceden kestirebilir. İşte, cadıların bilicilikleri de böyle bir anlayışla yer alır yorumda. Sağduyuya sahip, boyuneğmeyen, özgün ve yaratıcı ve en önemlisi kandırılmaz yaratıklardır. (Bu durumları ve ayrık dışlanmış kişilikleriyle, tarihte yaşamış, «cadı» diye adlandırılmış gerçek kişilerle de denk düşerler.)

Cadıların gerçekliği sorusundan çok daha önemli olan şey; onların, «neyin» sözcülüğünü yaptıklarıdır bence. Bu bağlamda oyundaki cadılar, simgesel bir olgudur. Bir diğer bakışla; «cadılar», Shakespeare'in klasik Yunan tragedyasına çok benzetilen bu oyundaki *koro* işlevini üstlenmişlerdir de diyebiliriz.

Metnin ve yorumun getirdiği karmaşık yapıyla birlikte genç oyuncu arkadaşlarıma oldukça güç bir görev düşmüş-

tür. Cadı kişiliklerinin yanısıra, «Macbeth»in oyun kişilerini ve bu kişilerin düşüncelerini, iç çatışmalarını, psikolojik durumlarını —üstelik yoğun geçişlerle— oynamaktadırlar. Oyunun sahnelenişinde, yaşamla tiyatro arasındaki bağı kurarkenki biçimsel planda, sözler ve sesler arasındaki anlam estetiğini önemle gözönüne aldığım ve (tiyatronun diliyle oluşmuş ve notalara dökülemeyen) bir müzik yapıtı gibi uygulamaya çalıştığım da düşünülürse, işin zorluğu bir kat daha artmıştır. Kısa sayılabilecek bir eğitim sürecinden geçmiş olan genç oyuncular, tüm bunlara karşın; birlikte yürüttüğümüz yorucu ve yıpratıcı, yoğun çalışmalarımız sonucunda saygı uyandıran bir çaba ve inanç ve bitmez tiyatro sevgileriyle güç olanın üstesinden gelmişler, her şeyiyle paylaşılmış güzel bir toplu çalışma örneği göstermişlerdir.

Teknik hilelere ve yabancı efektlere yer verilmemiştir. Her şeyi oyuncular yapar. Oyunda kullanılan vurmali çalgılar, oyunla organik bir bağ içindedir. (Cadıların davulcusu gibi oyuna girer.)

Tüm yeniliklerin kuşku ve tepkiyle karşılandığı ülkemizde, yeni ve ilk bakışta irkiltici sayılabilecek bu projeyi; daha baştan cesur bir yaklaşımla onaylayan tüm Bilsak Tiyatro üyelerine, oyun için emeği geçen tüm arkadaşlara içten teşekkürlerimi sunarım.

Müge GÜRMAN

Cadının korkutucu görünüşü sonradan çok daha önemli olan şeyi olanın özünü gösteren yapıdır. Bu bağlamda oyuncuları cadıların özünü gösteren bir diğer yapıdır. Cadıların korkutucu görünüşü sonradan çok daha önemli olan şeyi olanın özünü gösteren yapıdır. Bu bağlamda oyuncuları cadıların özünü gösteren bir diğer yapıdır.

Mesain ve yorunun getirdiği karmaşık yapıyla birlikte genç oyuncuların etkileşiminde olduğu bir görev dağılımıdır.